Szczepan Twardoch gościem Opolskiej Jesieni Literackiej

Miasto
Kultura

04.11.2026 g. 10:29

Szczepan Twardoch należy do najważniejszych współczesnych polskich pisarzy. W swoich publikacjach często wraca do historii, tożsamości i trudnych wyborów, przed którymi stają ludzie uwikłani w wydarzenia większe od nich samych. Interesują go zarówno wielkie konflikty, jak i codzienne życie jednostek, które muszą odnaleźć się w zmieniającej się rzeczywistości. W tym roku o jego twórczości znów zrobiło się głośno za sprawą dwóch książek. „Null" zdobył Nagrodę Literacką Nike, a wydany w październiku „Waldkauz" przenosi czytelników na Górny Śląsk z początku lat dwudziestych XX wieku.

„Null" – wojna z bliska

4 października 2026 roku „Null" otrzymał Nagrodę Literacką Nike oraz Nike Czytelników. To powieść o rosyjskiej agresji na Ukrainę, opowiedziana z perspektywy człowieka walczącego na froncie. Twardoch nie skupia się na strategii wojskowej ani politycznych deklaracjach. Pokazuje codzienność żołnierzy, ich strach, zmęczenie, relacje z innymi i próby zachowania normalności w warunkach, w których życie może skończyć się w każdej chwili.

Głównym bohaterem jest Koń, polski ochotnik o ukraińskich korzeniach. Wraz z towarzyszami przebywa w ziemiance na wschodnim brzegu Dniepru. Wojna oznacza dla niego nieustanne zagrożenie, ale także konieczność podejmowania decyzji, których skutków nie sposób przewidzieć. Tytułowy „null" to wojskowe określenie pierwszej linii frontu. W powieści staje się ono określeniem rzeczywistości, w której dotychczasowe zasady tracą znaczenie, a najważniejsze stają się przetrwanie i odpowiedzialność za innych.

Autor nie idealizuje żołnierzy ani nie próbuje przedstawiać wojny jako opowieści o niezłomnych bohaterach. Jego postaci mają słabości, popełniają błędy i nie zawsze potrafią poradzić sobie z własnymi emocjami. Dzięki temu „Null" pozwala spojrzeć na konflikt z perspektywy konkretnych ludzi, a nie tylko liczb, map i informacji przekazywanych w wiadomościach.

Powieść powstała między na bazie doświadczeń i obserwacji autora związanych z pobytem w Ukrainie oraz rozmów z żołnierzami. Twardoch wykorzystuje literacką fikcję, ale stara się oddać realia wojny bez upiększania i łatwych podsumowań. To książka o przemocy i strachu, a także o przyjaźni, solidarności i potrzebie

zachowania własnej godności w sytuacji skrajnego zagrożenia.

„Waldkauz” – tajemnice dawnego Śląska

Wydany 14 października „Waldkauz” przenosi czytelników do Gliwic i okolic z 1920 roku, w okresie napięć politycznych i narodowych poprzedzających plebiscyt na Górnym Śląsku. Tym razem Twardoch łączy historyczne realia z kryminalną intrygą i elementami ludowych wierzeń.
Głównym bohaterem jest Wilhelm Pisulla – były wachmistrz gliwickiej policji kryminalnej, który pracuje jako prywatny detektyw. Zgłasza się do niego kobieta poszukująca dziecka. Sprawa okazuje się jednak bardziej skomplikowana niż można przypuszczać. Sam Pisulla również zmaga się z trudną przeszłością. Jego syn Franz zaginął na wojnie, żona odeszła z młodszym dzieckiem, a przyjaciel Wendelin Draga skrywa własne tajemnice.
Szczególnym elementem powieści jest druga, nieochrzczona dusza bohatera, która przemawia archaiczną śląszczyzną i przybiera postać tytułowego waldkauza, czyli puszczyka. W świecie przedstawionym przez Twardocha ludowe wierzenia są częścią codzienności, a rzeczywistość historyczna przeplata się z tym, co niewytłumaczalne.
„Waldkauz” jest pod wieloma względami inny niż „Null”. Pojawia się w nim więcej humoru, przygody i elementów fantastycznych. Nie oznacza to jednak, że autor rezygnuje z trudnych tematów. W centrum opowieści pozostają wojenne doświadczenia, rodzinne konflikty, utrata bliskich i próba odnalezienia własnego miejsca w świecie, który szybko się zmienia.
Ważną rolę odgrywa również sam Górny Śląsk. To region, w którym przez stulecia spotykały się różne języki, kultury i tradycje. W 1920 roku pytanie o narodową przynależność miało szczególne znaczenie. Dla mieszkańców oznaczało nie tylko wybór polityczny, lecz także konieczność określenia własnej tożsamości. Twardoch pokazuje, że takie decyzje nie zawsze są proste, zwłaszcza gdy poczucie związku z miejscem zamieszkania nie pokrywa się z narodowymi podziałami.
Śląsk pozostaje jednym z najważniejszych tematów twórczości pisarza. Twardoch, związany z regionem, wielokrotnie podejmował w swoich książkach kwestie lokalnej historii, języka i odrębności kulturowej. Nie przedstawia jednak Śląska wyłącznie przez pryzmat tradycji czy regionalnego folkloru. Interesują go również konflikty, przemiany społeczne i pytania o to, co decyduje o przynależności do określonej wspólnoty.

Dwie książki, różne światy

„Null” i „Waldkauz” dzieli ponad sto lat historii, a także sposób opowiadania. Pierwsza powieść przybliża współczesną wojnę, druga łączy historyczne realia z kryminałem i fantastyką. Obie pokazują jednak, jak wydarzenia polityczne wpływają na życie zwykłych jednostek i jak trudno podejmować decyzje, gdy w grę wchodzą rodzina, lojalność i własne przekonania.
Twardoch nie daje czytelnikom prostych odpowiedzi. Jego bohaterowie popełniają błędy i bywają bezwzględni, a ich motywacje nie zawsze są oczywiste. Dzięki temu pozostają wiarygodni i nie dają się łatwo ocenić. Istotny jest również język – szczególnie w „Waldkauzie”, gdzie śląszczyzna, polszczyzna i niemczyzna przypominają o złożonej historii regionu.
Obie książki pokazują też, że historia nie kończy się wraz z zamknięciem podręcznika. Jej skutki pozostają obecne w rodzinnych opowieściach, społecznych podziałach i sposobie, w jaki ludzie postrzegają siebie nawzajem. Twardoch przygląda się tym zależnościom bez idealizowania przeszłości i bez przekonania, że na każde pytanie istnieje jedna właściwa odpowiedź.
O obu książkach, o Śląsku, wojnie i pracy nad literackimi bohaterami będzie można porozmawiać podczas spotkania ze Szczepanem Twardochem w ramach 24. Opolskiej Jesieni Literackiej. Zapraszamy 20 listopada 2026 roku o godz. 18.00 do Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu. To doskonała okazja, by spotkać autora, zadać mu pytania i porozmawiać o jego najnowszych powieściach.

Grzegorz Mościcki

Dane kontaktowe
Miejska Biblioteka Publiczna

Tagi
opolska jesień literacka